

Disputatio medica inauguralis de dysenteria

<https://hdl.handle.net/1874/343812>

DISPUTATIO MEDICANA
INAUGURALIS,
DE

DYSENTERIA,

QUAM

AUSPICE DEO OPT. MAX.

Auctoritate Magnifici D^Rectoris,

M. GERARDI de VRIES,

Philosophiæ Doctoris, ejusdemque Facultatis in Illustri
Academiâ Ultrajectinâ Professoris Ordinarii,

NEC NON

Amplissimi Senatus Academici Consensu, Nobilissimeque

Facultatis MEDICÆ Decreto,

PRO GRADU DOCTORATUS

Summisque in MEDICINA Honoribus & Privilegiis ritè

& legitimè consequendis,

Publico examini subicit

JOANNES MELCHIOR GLUSING, Oldenburgensis,

Ad diem 11. Novembris, horis locoque solitis.

TRAJECTI ad RHENUM,

Ex Officinâ FRANCISCI HALMA, Academiæ
Typographi, clō lcc xcii.

VIRO Doctissimo, Experientissimo

**D. DANIELI
STARIEL,**

Med. Doctori, Chymico ex-
pertissimo, Practico apud
Lovanienses Felicissimo, præ-
ceptorum semper venerando.

Inauguralem hanc Disputationem

D. D. D.

JOAN. MELCH. GLUSING.

Auctor.

DISPUTATIO MEDICA

INAUGURALIS.

DE

DYSENTERIA.

THESIS I.

Dysenteria est avi fluxus cruentus, dolorificus, frequens, cum febre, & exulceratione intestinorum conjunctus.

I I.

Differentias varias habet Dysenteria, pro ratione humorum profluentium, ipsius temporis, partis affectæ, causarum, symptomatum, aliorumque modorum, pro quorum diversâ ratione diversimodè affligit.

I I I.

Plerique autem Latini Dysenteriam per difficultatem intestinorum explicant: sed de nomine non disputabimus, de re magis solliciti. Interim notandum, me hîc intelligere dysenteriam strictissime sumptam: oritur ab humore sive congerie particularum acutarum, scindentium, corrosivarum, vel quæ corrodendo intestina exulcerant; vel ob spasmus; item ob acria medicamenta, quæ corrodunt intestina.

I V.

Est autem dysenteria symptoma in excretis, si firmatur

4 DISPUTATIO MEDICA

matur pro cruenta dejectione: interim est morbus, quatenus Intestinorum producit solutionem continui, & morborum aliorum causa existit, dum ab hisce excrementis putridis, aliove modo corruptis, varii morbi, variaque symptomata producantur.

V.

Et quidem ratione excrementorum, aut humorum profluentium, dividitur in biliosam, pituitosam, serosam, atrabilem, purulentam, & ejusmodi aliam: per fientem autem Medici intelligunt alvi fluxum in quo mucus, aliaque recrementa simul cum sanguine secedunt. Facta verò dicitur, in quâ non tantum sanguis, & simul aliquid de ipsa substantiâ intestinorum excernitur, ut sunt carunculæ, ramenta, membranosa partes, & ejusmodi: alia est ex alimentis, alia ex medicamentis, alia ex venenis, pravis humoribus, & ejusmodi aliis; Ratione Symptomatum alia est cum appetitu prostrato, virium lapsu, siti inextinguibili, majori vel minori dolore, aliisque gravioribus, aut levioribus symptomatibus.

V I.

Ratione modi aut moris, quo affligit Dysenteria, alia est contagiosa, alia non; alia est maligna, benigna, pestilens, &c.

V I I.

Omniem autem Dysenteriam esse contagiosam (uti vulgus sentit) nego, cum contrarium non rarò ipsa experientia testetur; hinc quædam Dysenteria est epidemica, quando plures in eodem loco corripuntur, & moriuntur; alia privata, cum hic vel ille tantum est Dysentericus.

VIII. Pars

V I I I.

Pars affecta in Dysfenteria, licet ex aliis partibus, ut cerebro, mesenterio, pancreate, hepate, aliisque partibus affectis demandari possit quippiam ad intestina, quod Dysfenteriam concitet; proprie tamen, & primario intestina sunt, sive crassa, sive tenuia, sive conjunctim, sive disjunctim illa sumas: hinc memini me notasse in muliere alvi fluxu interempta, intestinorum tunicas hinc & inde valde tenues & perspicuas, à materia quadam acerrima proculdubio ita corrosas: & tamen aperiri posse orificia vasorum, ut ampliora fiant, & exinde major sanguinis effusio concitetur, ipsa ratio & experientia satis dicant.

I X.

Fit autem illa apertio vasorum præcipue vitio sanguinis, quantitate aut qualitate peccantis. Quantitate, si nimium intra vasa abundat, unde turgens, & distendens vasa, tam promptè per partes circulari non potest, sed stagnat, & suo pondere ipsa orificia vasorum aperit; hinc in plethoricis frequentes notantur hæmorrhagiæ. Qualitate autem peccat sanguis, si calidior, tenuior, & fluxior est ipse sanguis, unde mirum non est, facilius extra sua conceptacula posse effluere, & hunc affectum producere; præprimis si simul sit acrior, falsedine aut acore excedens, ex quibus non tantum simplex fit apertio vasorum, sed eorundem erosio, & sic alter modus fit, de quo antea dicebam.

X.

Illam autem materiam acrimoniam suam erodens vel in ipsis intestinis producit, vel aliunde ex aliis partibus ad intestina derivatur. In intestinis generatur

vel ex restagnante sanguine in illis, aut focibus alvini, unde ex diuturniori mora subtiliores partes, magisque spirituosæ ipsius sanguinis, quæ illum antea temperabant, recipiuntur intra venas, aut discutuntur ramenta sanguinis crassiora, sale fixo abundantia intra intestina, quæ facile temporis tractu substantiæ intestinorum erosionem inferunt; quæ tandem putrescentibus fibrillis illorum in ulcus transit: hincque ratio petenda, quare non raro præcedente erysipellate aut inflammatione intestinorum, subsequatur Dysenteria. Fœces alvinæ restagnantes etiam hoc malum producant, dum majorem putredinem & acrimoniam concipiunt. Fractus horarii immaturi, corrupti, aut austeri idem præstant, dum sua vi adstringente cohibent recrementa prava in corpore collecta, quæ si non per convenientia loca excernantur, tandem fiunt acriora, & erodunt intestina; idem ex Medicamentis acrioribus; atque venenis assumptis, ut Arsenico, Mercurio præcipitato, Antimoniatis & mercurialibus malè preparatis; aut largiori usu evenit colocynthidis, Esulæ, &c.

X I.

A vermibus id quoque fieri posse potius assererem, cum non solum ab autoribus sit observatum hos perforasse ipsa intestina; sed & simul seminium illud, ex quo animalia ista producuntur, putridum & acre esse; & quid obstabit, ipsos vermes in intestinis interemptos in materiam acrem posse converti.

X I I.

Inter res naturales potissima causa Dysentericæ existit temperies partium corporis calidior & humidior, ut & temperies calida & sicca, non quidem principalis

palis, sed adjuvans, & conducens; mediumque est, accedente causâ aliâ, quo humores in corpore facilius putredinem, & acrimoniam recipiunt.

X I I I.

Inter res præternaturales Dysenteriam plerumque produciunt febres ardentes, variolæ, & morbilli, pleuritis, cholera, dolor colicus, inflammatio intestinorum, in quibus morbis Dysenteria symptomatica frequenter notatur.

X I V.

Inter res nonnaturales (quæ si ritè adhibeantur, causa sunt sanitatis, si malè, causæ morborum remotæ) sese offert (1) Aër calidor, humidior, frigidior, aut alio modo corruptus. In regionibus calidioribus frequentes notantur Dysenterix, hinc etiam præcedente hyeme frigidior ac humidior, & sicciore, notatæ sunt Dysenterix Epidemicæ apud auctores: & idem tunc evenire videtur nostris corporibus, quod parietibus, in quibus præteritâ hyeme & accedente vere partes salinæ, ac nitrosæ solvuntur, floresque falsi in illis deprehenduntur, sic in vere humores falsi, pituitosi, in hyeme collecti solvuntur, colliquantur, & suâ falsedine intestina corrodunt; hinc Chymici non male causam hujus mali petunt ex sale resoluto: Inter alimenta (2) sunt dulcia, salsa, austera, & omnia illa, quæ facilè in bilem abeunt, aut acria sunt, ut sunt fructus immaturi, uvarum liberior usus, carnes infumatæ, salitæ, mustum, vina dulcia &c. (3) Somnus & vigiliæ immoderatæ, hæ spiritus, qui humores temperant, dissipant; ille vero pituitam non solam, sed & omnia alia recrementa (quæ sequestrari debebant foras extra corpus, retinendo

tinendo illa in intestinis) accumulatur in corpore, quæ acriora facta Dysenterix causa sunt. (4) motus & quies nimia ob eandem rationes: (5) affectus animi ut ira, metus, tristitia; in ista humores facillè effervescunt, & bilis acrior; redditur, in hisce verò aufterum in corpore augetur, Dysenterix non minima causa.

X V.

Helmontius in tract. de potest. Medic. §. 29. p. m. 476. oratorem agit, dum archæum suum irritatum, ac bene furiosum, & à causis occasionalibus laceffitum, propriam profundere cruorem, & dysenteriam facere, contendit: interim miror eundem authorem in tractatu, cui titulus pleura furens §. 34. p. 397. negare intestina posse exulcerari.

X V I.

Signa diagnostica quod attinet: etsi ex symptomatibus supervenientibus facile deduci possit, ipsius Dysenterix præsentia, ex qua causa autem hoc malum productum sit difficilioris est indaginis: in fiente igitur non tantum dolor ad est immannis intestinorum, sed & frequens excretio humorum mucosorum, & sanguinolentorum: in factâ vero Dysenteria non tantum symptomata hæc sunt graviora, sed & carunculæ, & ramenta intestinorum secedunt, & materia purulenta excernitur. Si est ab inflammatione intestinorum adest fitis intensa, febris, ardor, & æstus circa loca affecta: si à plethora, habitus athleticus, vasa sanguine turgida, aliave plethoræ signa adsunt: si a tenuitate sanguinis ortum habeat, talis sanguis profluit: si sit maligna & contagiosa, præceps virium lapsus, deliria, excrementa foetida adsunt, corpus

pus indies extenuatur, multique afficiuntur, & intereunt: si intestina tenuia sunt affecta, dolor percipitur circa regionem umbilici, dolor acutior ob exquisitiorem sensum membranarum, appetitus plerumque prostrernitur, nausea, vomitus, & ejusmodi alia adsunt: si vero crassa intestina sunt affecta, dolor magis lumbaris, aut lateralis, aut sub ventriculo perferentiscitur, dolor est obtusior, & non raro particulae pingues & carnosae excernuntur: si a bile acriori, dolor adest urens; si ab humoribus acidis, dolor est magis lancinans & rodens; ab austeris, dolor est torquens, & signa obstructionis adsunt: si autem ex abusu rerum nonnaturalium productum sit hoc malum, ex relatione ipsius aegri aut adstantium innoscet: si ex aere corrupto, causa communis adest, plures laborant, & malum sit Epidemicum.

X V I I.

Eventus Dysenteriae pro ratione causarum, symptomatum, & pro ratione ipsius ulceris varius est: Interim malum est curatu difficillimum, cum intestina sint confluxus variorum recrementorum acrium, & putridorum, hinc Dysenteria quae inflammationi aut erysipelati succedit, & quae continuo incrementum capit, aut si excorientur & exulcerentur intestina, difficillimè sanatur: ipsa enim intestina semper humida sunt, accedentibus verò recrementis, ciborumque reliquiis continuo adhuc irrigantur, & humectantur; hinc difficilis partium exulceratarum consolidatio, idque ob insignem acrimoniam ejus, & vim corrosivam, unde frequenter ulcus cancriforme succedit: si vero confirmata jam est Dysenteria, & carunculae, ramenta, ipsaque intestino-

B

rum

rum substantia excernitur, lethale est. Si tamen protrahatur ipsa Dysenteria, tandem hydropem inducit, factâ nempe colliquatione sanguinis in ichores aquosos; in tabem autem terminatur, subducto nutrimento ipsis partibus, unde id quod absumentum est non restauratur; præterea etiam continuò acrior redditur sanguis, ad nutritionem planè ineptus. Quæ ex ulcere intestinorum oritur, Dysenteria vocatur nonnunquam excretio synceri sanguinis, nonnunquam grumosi, cum quo interdum puris quoque nonnihil excerni solet, quemadmodum & ramenta & partes quædam membranarum intestinorum confimiles. Urinæ tum suppressiones, tum depravatæ expulsiones. Supprimuntur igitur, vel ob vesicæ imbecillitatem excernere non potentis, vel ob ostioli ipsius angustiam.

X V I I I.

Etiam qualis est cœli constitutio & anni tempestas, talis est ferè humorum idea, quorum dominatu corpus tenetur: nam radendo & exasperando intestini molestia inducitur.

X I X.

Dysenteria exulceratio est intestini, aliquando totius quidem, aliquando hujus vel illius, cum torminibus ventris & dolore. Et in aliis acris materia, in aliis mucosa egeritur. Nam cum sentiant intestina, & vel naturalem bilem, aut leviter atram statim expellant, descendente materia acri per anfractus & circumvolutiones, & celerius expulsa, fit ulcus. Bile acriore utraque, pituita vero sæpe in hærente intestino; putrescit enim, & falsuginem contrahit, sicque exulcerat.

XX,

XX.

In ulcere enim primò videndum, quousque progressum sit excrementis abrasis ab intestino, interior tunica intestinorum caruosior, exterior magis membranosa, constant fibris circularibus & transversis, additis rectis, ut non sine ratione quibusdam visum est, ad attrahendum, & ad firmamentum aliarum, præcipuè in recto: quod, quia magis laborat in egerendo stercore duro pluribus fibris præditum est. Sua ergo intestini carnosia substantia, quæ semel exesa & erosa eò gravius periculum denunciat, quo profundius abraditur. Primum pinguedo quædam mucus apparet. Deinde effloratio quædam ramenta ex superficie, ut in epidermide cutis, postremo substantia corpulenta intestini est veluti caro. Cum qua cruenta dejectio sequitur, interdum ulcerum crustulæ; & puris magna quantitas. Abraduntur enim primò intestina, deinde exeduntur, postremò exulcerantur.

XXI.

Dejectiones hujusmodi, exhaustam esse omnem naturam humiditatem a Febre, indicant.

XXII.

Causa proxima Febris, quam etiam continentem appellare licet, est particularum ipsius massæ sanguineæ indebita proportio, atque inordinata commixtio; quæ non raro consistit in nimia sulphuris exaltatione, aut copia, vel hujus recrementa tempore debito non satis separata, per quæ spiritus aliaque materia subtilis motum suum ordinario in particulas obstantes inpetum faciunt, easque simul in motum vehementiorem rapiunt: In talibus liquidis sulphur volatile maxime abundat.

X X I I I.

Signa diagnostica sunt pulsus frequentes, cum virium languore, corporisque lassitudine, quæ per ordinariam quietem non cessat. Pulsus frequens oritur ex eo, quod particulae sanguinis justo fortius agitatae cordis ventriculos ingressæ statim ejus fibras vehementer irriterent.

X X I V.

Rubescit urina propter particulas sulphureas exaltatas & salinas ipsis admixtas.

Dolor capitis oritur nunc à sanguine rarefacto, & membranis cerebri nimis abundanter affluente, nunc à partibus acribus, ob volatilitatem caput percutientibus & meninges vellicantibus.

X X V.

A potu generoso, ira, cura, vigiliis, inædia, ab excretionem corporis, æstu solari, balnei & similibus: item ab excretis & retentis maxime per obstructionem cutis pororum. Ab hisce vero causis debilioribus & solitariis aut paucis concurrentibus oritur febris diaria.

X X V I.

A fortioribus pluribusve conjunctis synochus simplex, in qua sanguinis dispositio plurimum contribuit.

X X V I I.

A potu generoso & aromatis assumptis oritur febris quartana: illa constat multis particulis spirituosissimis seu sulphureis exaltatis & valde ad motum pronis, quæ proinde ulterius particulas sanguinis facile in majorem intestinum motum rapiunt, uti egregie illud docuit D. D. Philippus Verheyen in alma Universitate Lovaniensi Medicinæ Professor.

XXVIII.

Si tenuior & fluxilior sit sanguis, adeoque ferofior, est Curatio quæ nimiam sanguinis aquositatem imbibit & absorbet. V. G.

Coralli rubri
Cremor Diaphoreticus.

Margaritæ
Pulv. Absorbens. Wed.

Oculi. Cancri.
Sal. eff. Card. Benedicti
Bezoardicum joviale
Martial.

Terra foliata Aluminis
Magisterium Vitrioli dulce, &c.

XXIX.

Inter evacuantia, & obstructions simul solventia maxime conveniunt, si pituita viscida causa sit obstructionis.

Pilul. Tartaræ. Quercetani.
Ess. Martis Aperitivi.

El. Proprietatis s. acid.

Ext. Rabarbari

Cybor.

Aloes &c.

XXX.

In curatione sal. acre mitigandum.

Ess. Succini. Corallorum ver.

Melissæ. Catechu.

Teriaca Cælestis

Tinctura Opii

Lap. Hematitidis

Diascordium.

Campbor. Laudanum opiatum.
Ess. Auri. Tinctura Bezoardica. &c.

XXXI.

Vel pro Pauperibus ad laxandam alvum in Dyfenteria.

Agaricus. Rhabarbarum.
Aloës Rosat. Myrrha. resin. jalap. &c.

XXXII.

In curatione si vasa intestinorum nimis sunt aperta.

Lap. Hematitidis. Terra Catechu.
Consolid. Tormentill. Sanguis Draconis.
Castoreum.

Opium. Terra Sigill. &c.

XXXIII.

De adstrictione initio cogitandum est. Itaque Medici resolventia imperantur cum Decoct. Aperitivo, quæ vim habent liberandæ obstructionis.

In adstringentibus, quæ lenius id præstant meliora sunt, deinde ad fortiora progredi licet. Videndumque est, ut adstringentibus partim lenientia misceamus. Sic enim fit, ut nullo periculo materia prohibita ad urinas derivetur.

XXXIV.

Quod ad Clysteres, & ad cætera remedia attinet: videndum ne initio adstringentibus utamur. Adstringentia in initio febrem augent, & inflammationem, nec non vitiosam materiam prohibent ne effluat, eaque prohibita regurgitet in partes superiores.

XXXV.

Hinc gravior febris incenditur, Epilepsiæ fiunt & convulsiones, aliaque ejusmodi mala enascuntur. in aliis acris materia, in aliis mucosa egeritur.

In

X X X V I.

In hujus morbi curatione duobus sæpius modis peccatur vulgò : celerius suppressa alvo , & adstringentium usu impactò pure in involucris intestinorum , suppressa intempestive dysenteria , vidi insanum factum. Mulierem quoque , cui in perpetuam vitam ita contracta alvus , ut septimo quoque die tantum excerneret & inde ore & naribus graviter oleret. & multi qui Dysenteria laborantes , hæmorrhoidibus suppressis , in insaniam , apoplexiam , nephritidem , pleuritidem , hydropisim , & sanguinis vomitionem inciderint.

X X X V I I.

Hæmorroides sunt in ano. Dysenteria in anfractibus intestinorum : quidquid molestum est in intestinis abradendo & asperendo Dysenteriam facit. ergo Dysenteria est dejectio cruoris per intestina , sicut hæmorroides ab ano sunt manantes. Ut dysenteriam distinguam ab hæmorrhoidibus , in quibus est dejectio cruoris , sed non per intestina manantis ; quippe quæ sunt in ano.

F I N I S.

C O.

COROLLARIA.

I.

In Dysenteria conducit purgatio.

II.

*Excipitur Dysenteria Epidemica, in qua
potius alexipharmaca sunt exhibenda.*

III.

Quando febris adest, conducit. v. s.

IV.

*Febris essentia consistit in termentatione
sanguinis praternaturali.*